

آموزش مهارت‌های کارآفرینی

دکتر سید کاظم ابراهیمی، عضو هیات علمی دانشگاه سمنان

دکتر عظیم زارعی، عضو هیات علمی دانشگاه سمنان

چکیده:

مطالعات نشان می‌دهد که کارآفرینی اکتسابی بوده و باعث رشد اقتصادی می‌گردد. درایران نیز همانند اکثر کشورها موسسات و مراکز علمی آموزش‌های لازم را برای ایجاد مهارت‌های کارآفرینی ارائه می‌کنند. اقدام به ایجاد رشته مدیریت کارآفرینی نیز در همین راستاست. برای ایجاد مهارت‌های مورد نیاز لازم است تا عوامل زیردر نظر گرفته شود:

۱) آموزش مهارت‌های کارآفرینی براساس نیازها

۲) اولویت بندی آنها

۳) ایجاد هماهنگی و تقسیم کار

در این مقاله سعی شده است تا رابطه بین کارآفرینی و رشد اقتصادی و اهمیت آموزش مهارت‌های کارآفرینی برای سرعت بخشیدن به رشد اقتصادی مورد بحث قرار گیرد.

۱- مقدمه

کارآفرینی نقش یک کاتالیزور را در رشد اقتصادی ایفا می‌کند. اگر مهارت‌های کارآفرینی به افرادی که علاقه مند هستند ارائه شود این امر باعث تسریع در رشد اقتصادی می‌گردد.

هم اکنون در ایران دانشگاهها و موسساتی وجود دارد که آموزش انواع مهارت‌ها را به علاقه مندان در قالب دوره‌های کوتاه مدت و بلند مدت ارائه می‌کنند. در این راستا سه عامل مهم می‌بایست مدنظر قرار گیرد.

۱) آموزش مهارت‌های کارآفرینی باید براساس نیازهای فوری سازمان‌ها و شرکت‌ها توسعه یابند

۲) این مطلوبیت‌ها در سطح ملی اولویت بندی شوند

۳) هماهنگی و تقسیم‌کار بین موسسات برای رسیدن به اهداف مورد نظر ایجاد گردد.

در این مقاله کارآفرینی و رشد اقتصادی در بخش دوم آورده شده است. در این بخش ضمن تعریف کارآفرینی، دلایل، اهمیت و مراحل کارآفرینی تشریح گردیده است. در بخش سوم مهارت‌های کارآفرینی و ویژگی‌های برجسته کارآفرینی بیان، و در بخش چهارم آموزش و تربیت کارآفرین به تفصیل مورد بحث قرار گرفته است. اهداف برگزاری دوره‌های آموزش از جمله مباحث این بخش می‌باشد. و بالاخره اینکه ایجاد کسب و کار که مهم‌ترین هدف آموزش کارآفرینی است در بخش پنجم بیان گردیده است در این بخش نکات لازم برای ایجاد یک کسب و کار موفق و همچنین مدل آموزشی مناسب برای اینکار آورده شده است.

۲) کارآفرینی و رشد اقتصادی

کارآفرینی [Entrepreneurship] درباره‌ی مردم، گزینه‌ها و عملکردها آغازین آنها، اداره‌ی یک واحد تجاری، و یا شامل تصمیم‌گیری استراتژیک درباره‌ی یک شرکت است. واژه کارآفرینی از کلمه‌ی فرانسوی Entrepreneur به معنای متعهد شدن نشأت گرفته است. درواژه نامه دانشگاهی و بستر کارآفرین کسی است که متعهد می‌شود مخاطره‌های یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل کند [12]. اقتصاد دانان نخستین کسانی بودند که در نظریه‌های اقتصادی خود به تشریح کارآفرین و کارآفرینی پرداختند. ژوزف شومپیتر کارآفرین را نیروی محرکه اصلی در توسعه‌ی اقتصادی می‌داند و می‌گوید نقش کارآفرین نوآوری است. از دیدگاه وی ارائه کالای

جدید، ارائه روش جدید در فرآیند تولید، گشایش بازاری تازه، یافتن منابع جدید، و ایجاد هرگونه تشکیلات جدید در صنعت و غیره از فعالیت های کارآفرینان است. (Ibid) در سال ۲۰۰۳ کمیسیون ارتباطات اروپا چنین اعلام نمود که کارآفرینی انگیزه و ظرفیت فردی را بصورت مستقل و یا سازمانی با تعریف یک فرصت و دنبال کردن آن به منظور تولید ارزش جدید یا یک موفقیت اقتصادی شکوفا می سازد. [3]

بنابراین کارآفرینی فرایندی است که منجر به ایجاد رضایت مندی و یا تقاضای جدید می گردد. کارآفرینی عبارت است از فرایند ایجاد ارزش از راه تشکیل مجموعه منابع به منظور بهره گیری از فرصت هاست. در کارآفرینی مستقل فردی که مسئولیت اولیه وی جمع آوری منابع لازم برای شروع کسب و کار است و یا کسی که منابع لازم برای شروع و یا رشد کسب و کاری را بسیج می نماید، تمرکز او بر نوآوری و توسعه فرآیند محصول یا خدمات جدید می باشد. کارآفرین سازمانی کسی است که تحت حمایت یک شرکت محصول، فعالیت ها و تکنولوژی جدید را کشف و به بهره برداری می رساند. بنابراین در مشخصه ها و الگوهای رفتاری کارآفرینان تفاوتی وجود دارد. فرایند کارآفرینی هنگام شناسایی فرصت ها و جستجو برای اطلاعات نیز متفاوت است در کارآفرینی وقایع غیرقابل پیش بینی زیادی وجود دارد که ارتباطی با عامل وراثت ندارد. بدیهی است که کارآفرینی اساسا اکتسابی است و ربطی با عامل وراثت ندارد. برای اینکه یک فرد بتواند کارآفرین شود لازم است که سه دلیل اصلی را دنبال نماید:

- ۱) بخواهد که رئیس خود باشد؛
- ۲) بخواهد ایده خود را دنبال کند؛
- ۳) تامین مالی شود.

اهم ویژگی های یک کارآفرین موفق را می توان شامل :

- ۱) داشتن علاقه و جدیت برای کاری که از ایده و باور او نشأت گرفته مبنی بر اینکه آن کار می تواند تاثیر مثبتی بر زندگی مردم داشته باشد؛
- ۲) تمرکز بر تولیدات و مشتریان ؛
- ۳) توانایی پیگیری کارها، علی رغم توقف ها و عدم موفقیت در کارها و یا به عبارتی تمایل به مخاطره پذیری؛ و
- ۴) اجرای هوشمندانه یعنی توانایی اجرای یک ایده به یک کسب و کار با تبدیل فکر، خلاقیت و تخیل به عمل با نتایج قابل اندازه گیری.

اساسا کارآفرینی دارای چهار مرحله است :

- ۱) تصمیم بگیریم که یک کارآفرین شویم ؛
- ۲) توسعه ایده های موفق کسب و کار؛
- ۳) حرکت از یک ایده به یک کارآفرینی پایدار؛ و
- ۴) مدیریت و رشد پایدار کارآفرینی .

بنابراین تمایل به یک کارآفرین شدن و موفقیت در آن به عوامل داخلی یک فرد بستگی دارد اما مراحل کارآفرینی عمدتا به اجرای موفق یک ایده که وابسته به عوامل بیرونی است بستگی دارد.

مطالعات نشان داده است که عامل عقب ماندگی اقتصادی در کشورهای در حال توسعه عمدتا به خاطر عدم درک خلاقیت فردی است و کارآفرینی می تواند عامل رشد و نهایتا توسعه اقتصادی گردد. "رینالدز" در سال ۱۹۹۱ چنین بیان می کند که در هر کشوری کارآفرینی حدود یک سوم نرخ رشد درآمد ملی را در برمی گیرد. [11] کارآفرینی یک شبکه بیرونی ایجاد می کند که باعث راه انداختن و ایجاد ایده های جدید و بازارهای جدید می گردد.

بنابراین به صورت یک کاتالیزور برای رشد اقتصادی عمل می کند. کارآفرینی باعث افزایش فعالیت های اقتصادی ، ایجاد شغل، ثروت و درآمد گردیده و اقتصاد محلی را با سطوح بالاتر و جهانی پیوند می دهد.

همه کارآفرینان مشغول کار هستند ولی همه افرادی که مشغول کارند کارآفرین نیستند. از آنجا که در کسب و کارهای کوچک عمده ی وقت و منابع مالکان برای کسب و کار گرفته می شود. به خاطر اینکه منبع عمده ی درآمد آنان است، لذا به ندرت خلاقیت در آنها دیده می شود. اما بعضی از افرادی که برای خود کاری کنند ممکن است که بیشتر از دیگران کارآفرینی کنند ولی تجربه و شرایط محیطی تاثیرات مثبت و یا منفی را در کارآفرینی و نتایج آن می گذارد. بنابراین طبیعت کسب و کار ، شرایط و محیطی که کسب و کار در آن انجام می گردد نقش مهمی را در این امر ایفا می کند. بر اساس گزارش تحقیقات جهانی کارآفرینی در سال ۲۰۰۲ نشان می دهد که به خاطر تفاوت های فرهنگی میان کشورها، تفاوت هایی نیز در فعالیت های کارآفرینی آنان وجود دارد. [13] طبق این گزارش دونوع کارآفرینی وجود دارد . یکی آنهایی که به میل و اراده خود فرصت کسب و کار را دنبال می کنند(۶۰٪) و دوم آنهایی که به خاطر ضرورت و اینکه نتوانستند کار دیگری بیابند کارآفرینی می کنند(۴۰٪). گروه اخیر عمدتاً شامل جوانانی می باشد که در جستجوی کار بوده و عمدتاً در کشورهای در حال توسعه مثل ایران نمود پیدا می کند. این گزارش اطلاعاتی را ارائه می کند در مورد فعالیتهای کارآفرینی ۵۵ کشور که به طور فعال یک فعالیت تجاری را شروع نموده و یا مالک یک واحد تجاری هستند که عمر آنها از چند سال تجاوز نمی کند.

این نتایج نشان می دهد که کارآفرینی اساساً اکتسابی است و ربطی به عامل وراثت ندارد. تمایل به کارآفرین شدن و موفق شدن بستگی به عوامل داخلی فرد دارد. اما مراحل کارآفرینی به عوامل بیرونی وابسته است. در زمینه کارآفرینی مراکز آموزشی ، فعالیتهای نسبتاً خوبی راطی چند سال اخیر در ایران شروع نموده اند به گونه ای که در بسیاری از دانشگاهها، درس کارآفرینی به عنوان واحد تحصیلی برای دانشجویان علاقمند ارائه می شود. پایگاههای آموزشی و پژوهشی کارآفرینی در اکثر دانشگاهها و مراکز علمی - پژوهشی ایجاد شده است. چرا که اهمیت کارآفرینی انکارناپذیر و پرداختن به آن از ضروریات حال حاضر کلیه کشورهاست . مهمترین اهدافی که در این مراکز پیگیری می شود، تربیت کارآفرینان جدید، هدایت کارآفرینان به سمت مهارتهای لازم و ارائه مهارتهای لازم به آنان به منظور بالا بردن میزان موفقیت آنان در کسب و کارشان می باشد. متأسفانه در ایران اطلاعاتی که نشان دهد کارآفرینی تا چه میزان در رشد اقتصادی موثر است به دلیل نوبودن نگرش علمی به آن به دست نیامده است.

۳- مهارتهای کارآفرینی

از آنجا که کارآفرینی اکتسابی است لذا مهارتهای آن قابل یادگیری است. بسیاری از جنبه های کارآفرینی می تواند آموزش داده شود اما پذیرش ریسک و داشتن جرات لازمه ی موفقیت در آن می باشد. به هر حال آموزش و تربیت کارآفرینی نقش مهمی را در ارتقاء کارآفرینی بازی می کند. آموزش کارآفرینی با تقویت نوآوری، خلاقیت، انعطاف ، ظرفیت پاسخگویی در شرایط مختلف، خودگردانی و خود مدیریتی، رفتارها و نتایج را تولید می کند. عدم موفقیت در کارآفرینی خود بخشی از فرایند یادگیری است که این امر اشاره به این دارد که کارآفرینی می تواند با آموزش و تربیت تحصیل گردد.

به طور کلی مهارت های کارآفرینی را می توان به سه دسته مهارت های شخصی، مهارت های مدیریتی کارآفرینی و مهارت های فنی کارآفرینی دسته بندی نمود. مهارت های شخصی را می توان شامل کنترل و نظم درونی، ریسک پذیری، نوآوری، توانایی اداره تغییرات و دگرگونیها تغییرمحوری، پافشاری، مقاومت و پشتکار و رهبری و دوراندیشی دانست . مهارت های مدیریتی کارآفرینی شامل برنامه ریزی و تعیین اهداف، تصمیم گیری، روابط انسانی، بازاریابی، راه اندازی کسب و کار، مهارت های مالی و حسابداری ، مدیریت، کنترل (یعنی توجه به نتایج کار و اعمال اصلاحات در مورد انحرافات)، مذاکره و مدیریت توسعه می باشد. مهارت های فنی کارآفرینی شامل مهارت های نوشتاری، ارتباطات شفاهی یا ارتباطات کلامی، نظارت یا ارزیابی محیط، مدیریت کسب و کار،

تکنولوژی، مهارت میان فردی (یعنی رفتار موثر و کارآمد در افراد دخیل در امر تولید)، مهارت شنیداری، توانایی سازماندهی و ایجاد شبکه های مدیریتی (یعنی مدیریت مشارکتی) دانست.

تمامی این مهارت ها به صورت بخشی از یک استراتژی کل می باشد که باعث توسعه و رشد کارآفرینی می گردد. گاهی از اوقات موفقیت یا عدم موفقیت یک موسسه بستگی به مجموعه متغیرهایی دارد که قابل پیش بینی نیست. مجموعه مهارت های کارآفرینی بیان می کند که چرا درصد کمی از موسسات کسب و کار موفق می شوند و ما بقی از ادامه فعالیت نا توان و سرانجام بسته می شوند. برای موفقیت یک کارآفرین، می بایست در همه ی قسمت ها بینش، بصیرت و دانش کافی داشته باشد (بینش محیطی و اقتصادی در سطح ملی و جهانی). یک کارآفرین می بایست مطالعه و اطلاعات کافی در همه ی بخش های قابل دسترس، اعم از درون سازمانی و بیرون سازمانی داشته باشد. به همین دلیل آموزش کارآفرینی برای توسعه ی مهارت های لازم می تواند مفید باشد.

نوآوری و کارآفرینی سه ویژگی برجسته یعنی دانش، مهارت و رفتار دارد. آموزش کارآفرینی عمدتاً بخش دانش را پوشش داده و فرد را به سمت یادگیری مهارتهای لازم هدایت می کند، ولی بخش سوم یعنی رفتارها به فشارهای اجتماعی، روانی فرد و جنبه های فرهنگی بستگی دارد که بر الگوهای رفتاری کارآفرینان تاثیر می گذارد. هنگامی که مفهوم مهارت ها و توانایی های مدیریتی درک شود، ایده های نوآوری از آن بیرون می آید. در چنین حالتی یک کارآفرین با وظایف چند بعدی روبرو می شود که برای مدیریت چنین موقعیت هایی دوره های آموزشی کارآفرینی می تواند پاسخگوی نیازها باشد. توضیحات فوق نشان می دهد که مهارت های کارآفرینی یعنی اطلاعات، دانش و دوره های کارآموزی برای موفقیت بهتر کارآفرینان ضروری میباشد.

۴- آموزش و تربیت کارآفرینی

از آنجا که بازارهای جهانی از آن شرکت هایی خواهد بود که به ریسک پذیری کارآفرینانه بها می دهند، لذا برای گسترش سرمایه های فکر ی خود در حد کلان سرمایه گذاری می کنند. اینان در بالندگی فردی پرتلاش بوده و در خط مشی گذاری، شرایط محیطی را مد نظر قرار می دهند. بر همین اساس آموزش و تربیت کارآفرینی را می توان یکی از جنبه های مهم در گسترش کارآفرینی دانست. نتایج تحقیقات نشان می دهد که اغلب ویژگی های کارآفرینی اکتسابی است. لذا باید در فراهم آوردن محیط مناسب و آموزش هایی که ویژگی ها، تجربیات و مهارتهای لازم را در افراد تقویت می کند، کوشش نمود. ایجاد و طراحی دوره های آموزشی کارآفرینی بر همین اساس میبایست پیش بینی و اجرا گردد. به طوری که دوره های آموزش کارآفرینی با هدف تربیت افرادی با اعتماد به نفس بالا، فرصت شناس و علاقمند به کارآفرینی و ایجاد کسب و کار های مستقل طراحی گردد.

از آنجا که آموزش کارآفرینی ابزاری برای رشد و توسعه ی اقتصادی بشمار می رود، لذا در اغلب کشورها آموزش و ترویج آن بشدت دنبال می گردد. هم اکنون تقریباً در همه رشته های دانشگاهی در ایران واحدهای کارآفرینی برای دانشجویان ارائه می شود. حتی به عنوان یک رشته تحصیلی در دانشگاهها راه اندازی و یا در حال راه اندازی است. دانشگاه سمنان نیز همپای با دانشگاههای دیگر طرح توجیهی این رشته را تهیه و پس از تصویب به وزارت علوم ارسال نمود. برای همه رشته ها به عنوان یک درس اختیاری برای دانشجویان عمدتاً توسط گروه مدیریت دانشگاه تدریس می گردد. در اغلب دانشگاهها مراکز توسعه ی کارآفرینی ایجاد گردیده و با ایجاد پایگاههای اطلاعاتی اقدام به ترویج این رشته نموده اند. برگزاری سمینارها، و کارگاههای آموزشی در زمینه فعالیتهای کارآفرینی باعث تقویت و هدایت تحقیقات برای رفع مشکلات و براساس نیازهای جامعه یکی از مهم ترین ابزاری است که در دانشگاه سمنان و دانشگاههای ایران بدان توجه شده است. ایجاد پایگاههای اطلاع رسانی با ارائه جنبه های مختلف کارآفرینی باعث تقویت آموزش و تربیت کارآفرین می گردد. از آنجا که مطالعات نشان داده است که اغلب ویژگیهای کارآفرینان اکتسابی است لذا هم اکنون آموزش کارآفرینی به یکی از مهم ترین و گسترده ترین فعالتهای دانشگاهها تبدیل گردیده است.

دوره های آموزشی را می توان به سه دوره عمومی، تخصصی و دوره های عملی تقسیم بندی نمود. دوره های عمومی برای علاقه مندانی است که می خواهند با همه ی جنبه های ایجاد یک کسب و کار یعنی چگونگی راه اندازی و مراحل آن به طور کلی آشنا شوند. این جنبه ها می تواند شامل مسائل مالی، عوامل محیطی، شناخت بازار، قانون کار، اصول مدیریت، بیمه ، مالیات، اقتصاد، بازاریابی، و غیره باشد. شرکت کنندگان اطلاعات مفید از هر یک از جنبه ها برای ایجاد و اداره ی یک واحد کسب و کار را فرا می گیرند. این دوره ها می تواند به صورت حضوری و یا نیمه حضوری آموزش داده شود. ایجاد دوره های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی متناسب با سیاست های کلان اقتصادی، کاربردی بودن دروس، نقش بسیار کلیدی را در توسعه ی آموزش کار آفرینی خواهد داشت. اهداف دوره ها و برنامه ها به طور کلی این است که مشارکت کنندگان را قادر به کسب دانش کارآفرینی کند. این اهداف شامل:

(۱) تحریک انگیزه هایی از قبیل میل به کسب ثروت، میل به موفقیت ، میل به استقلال ، میل به نوآوری ، عدم پذیرش شیوه های موجود و نظایر آن.

(۲) پرورش ویژگی هایی همچون آموزش تفکر خلاق، افزایش ریسک پذیری ، بالا بردن تحمل هنگام دشواری ها و عدم موفقیت ها، دادن اعتماد به نفس ، فرصت شناسی ، و

(۳) آموزش مهارت های لازم برای ایجاد یک کسب و کار قبل از ایجاد، در زمان ایجاد و اداره ی آن پس از تاسیس می باشند.

عمق پوشش محتویات بستگی به دوره ها و مدت زمان آن خواهد داشت.

۵- ایجاد کسب و کار

هدف از آموزش کارآفرینی توسعه و رشد اقتصادی از طریق ایجاد اشتغال می باشد. اینکه آموزش و تربیت کارآفرینی تا چه میزان برای ایجاد و توسعه کسب و کار جدید موثر بوده است اطلاعات دقیقی در دسترس نمی باشد ولی آنچه که مسلم است اینست که تاثیر آموزش و تربیت کارآفرینی بر ایجاد یک کسب و کار، بستگی به عواملی همچون علاقه مشارکت کننده، خصوصیات برنامه های آموزشی، دانش و میزان مهارت آموزش دهنده و غیره دارد. در آموزش کارآفرینی باید مشخص نمود که آماده کردن یک کسب و کار نتیجه نهایی روند طرح ریزی نیست بلکه تحقق طرح هدف نهایی است. گرچه نوشتن یک طرح یکی از مراحل مهم ایجاد کسب و کار می باشد. چرا که طرح نشان می دهد که به منظور ایجاد یک کسب و کار آیا کارآفرین بررسیهای دقیق را انجام داده است یا خیر. به عبارتی قبل از شروع کار باید فرد کارآفرین چگونگی راه اندازی یک کسب و کار و مراحل آن ، چگونگی انجام کارهای گروهی و مهارت های ارتباطی و نظایر آن را بیاموزد.

حرکتی که طی سالهای اخیر دردانشگاهها و مراکز کارآفرینی برای انجام این امر مهم آغاز گردیده و به علاقه مندان به کارآفرینی، علاوه بر مبانی نظری کارآفرینی یعنی چگونگی کار آفرینی و ویژگی های آنها، مدل های کارآفرینی و نقش آن در تغییر نگرش مدیریتی، تعریف کسب و کار، روش های تهیه و تدوین کسب و کار آموزش داده می شود. یعنی چگونگی نوشتار ادبیات طرح کسب و کار، جمع آوری اطلاعات، ایجاد چهارچوب طرح، سازمان طرح و مدیریت منابع سخت افزاری و نرم افزاری، ارزیابی اقتصادی و مالی آموزش داده می شود.

ارائه نمونه های طرح کسب و کار، مراحل تاسیس و راه اندازی آن اعم از مرحله ی مطالعاتی و تهیه طرح توجیه فنی و اقتصادی ، ایده پردازی ، خلاقیت و نوآوری، تصمیم گیری و مراحل آن، سرمایه گذاری و مراحل اجرایی طرح، مرحله عملیاتی و بهره برداری و تدارک امکانات به عنوان یک مدل آموزشی برای ایجاد کسب و کار ضروری به نظر می رسد.

قوانین و مقررات ایجاد یک کسب و کار ، اعم از مجوزهای لازم جهت ایجاد واحدهای صنعتی، تولیدی و خدماتی ، ایجاد شهرک های صنعتی، آشنایی با ضوابط صدور تهیه و تمدید جواز تاسیس و بهره برداری ، قوانین کار، قانون مالیات و بیمه و همچنین روش های تامین منابع کسب و کار اعم از نیروی انسانی ، ماشین آلات و تاسیسات، اعتبارات و تسهیلات، آشنایی با مسائل مالی و بودجه بندی از ارکان بسیار مهم در ایجاد یک کسب و کار است.

آشنایی با مدیریت و بازار یابی و فروش از دیگر مواردی است که یک کار آفرین می بایست با آن آشنا، آگاه و تبحر لازم را کسب نماید.

توانایی مدیریت توسعه و رشد شرکت، یافتن شیوه های جدید، رقابت و حفظ موقعیت در بازار از مهارت های پس از تاسیس شرکت می باشد. گذراندن این دوره ها برای کسب مهارت های لازم برای موفقیت کارآفرینانی که هیچگونه سابقه و زمینه ی قبلی درانان نبوده ضروری می باشد. ایجاد یک کسب و کار تاثیرات فراوانی بر جامعه از جمله ایجاد ثروت، اشتغال زائی، ایجاد و توسعه ی فن آوری، ترغیب و تشویق سرمایه گذاری، شناخت، ایجاد و گسترش بازارهای جدید، افزایش رفاه، سازماندهی و استفاده اثر بخش از منابع را برای کل جامعه در پی دارد. سرانجام اینکه آموزش کارآفرینی در راستای ایجاد کسب و کار، از طریق تحولات بنیادی در عرصه ی صنعت باعث رشد اقتصادی می گردد به طوری که به جرات می توان گفت فعالیت های کارآفرینانه و ایجاد کسب و کار یک رابطه ی معنی داری را با رشد اقتصادی برقرار می کند.

BIBLIOGRAPHY

1. Banfe, C. (1991). “ Entrepreneur – From Zero to Hero “ Van Nostrand Reinhold, New York.
2. Bruce R. Barringer & R. Duane Irland(2004). “ Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures “ Pearson Prentice Hall.
3. Commission of the European Communities(2003) “Green Paper Entrepreneurship In Europe “ Brussels, p.5.
4. Eugene Luczkiw (2005) “ Breaking All the Rules! The Why, What and How of Enterprise Education”.
5. Henderson Jason (2002) “ building the Rural Economy with High- growth Entrepreneurs “ Federal Reserved Bank of City Economic Review.
6. Minniti Maria(1999) “Entrepreneurial activity and Economic Growth” Global business and Economic review.
7. Rashmi Bansal(2004) “ Game for Entrepreneurship? “ Business World. 4 September .
8. Sexton, D.I & Bowman, N.B. (1984) “Entrepreneurship Education Suggestions For Increasing Effectiveness” Journal of Small Business Management, 22 (2).
9. Subba Rao, S.R. & Ch.S. Durga Prasad (2005) “ An Entrepreneurship Model to Accelerate Economic Growth and Human Welfare” “ Paper presented at the Sixth Biennial conference on Advances and Trends in Entrepreneurship Research, Entrepreneurship , Indian Institute of Technology, Mumbai.
10. Yusuf, A. & M. Schindehutte. (2000) “ Exploring entrepreneurship in a declining Economy” Journal of Developmental Entrepreneurship, 5(1), 41-57.

11. Zacharakis, A., P. Reynolds & W. Bygrave. (1999/ 2000) “ National Entrepreneurship Assessment: United States of America, Executive Report of the Global Entrepreneurship Monitor.
12. <http://www.karafarini.com/>
13. <http://www.internationalentrepreneurship.com/>
14. <http://www.creativity.ir/>
15. <http://www.karafarini.gov.ir/>

Archvie of SID